

МИНИСТЕРСТВО НАУКИ И ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ
Федеральное государственное автономное образовательное учреждение
высшего образования
"Казанский (Приволжский) федеральный университет"
Высшая школа национальной культуры и образования им. Габдуллы Тукая

УТВЕРЖДАЮ

Проректор
по образовательной деятельности КФУ
Проф. Таюрский Д.А.

_____ 20__ г.

Программа дисциплины
Старотатарский язык Б1.В.ДВ.7

Направление подготовки: 44.03.01 - Педагогическое образование

Профиль подготовки: Родной (татарский) язык и литература

Квалификация выпускника: бакалавр

Форма обучения: заочное

Язык обучения: русский

Автор(ы):

Кадирова Э.Х.

Рецензент(ы):

Кузьмина Х.Х.

СОГЛАСОВАНО:

Заведующий(ая) кафедрой: Галиуллина Г. Р.

Протокол заседания кафедры No ____ от " ____ " _____ 201__ г

Учебно-методическая комиссия Института филологии и межкультурной коммуникации (Высшая школа национальной культуры и образования им. Габдуллы Тукая):

Протокол заседания УМК No ____ от " ____ " _____ 201__ г

Регистрационный No

Казань
2019

Содержание

1. Цели освоения дисциплины
2. Место дисциплины в структуре основной образовательной программы
3. Компетенции обучающегося, формируемые в результате освоения дисциплины /модуля
4. Структура и содержание дисциплины/ модуля
5. Образовательные технологии, включая интерактивные формы обучения
6. Оценочные средства для текущего контроля успеваемости, промежуточной аттестации по итогам освоения дисциплины и учебно-методическое обеспечение самостоятельной работы студентов
7. Литература
8. Интернет-ресурсы
9. Материально-техническое обеспечение дисциплины/модуля согласно утвержденному учебному плану

Программу дисциплины разработал(а)(и) доцент, к.н. (доцент) Кадилова Э.Х. кафедра татарского языкознания Высшая школа национальной культуры и образования им. Габдуллы Тукая, Enze.Kadirova@kpfu.ru

1. Цели освоения дисциплины

Целями освоения дисциплины (модуля) "Старотатарский язык" являются:

- 1) сформировать у студентов целостное представление об особенностях использования арабского алфавита на различных этапах формирования татарского национального литературного языка;
- 2) ознакомить с текстами старотатарской письменности XIV-XIX вв.
- 3) научить применять полученные знания для решения задач профессиональной деятельности.

Задачи освоения дисциплины:

- 1) анализ и интерпретация арабографических текстов тюркской письменности, написанных на различных этапах формирования татарского литературного языка;
- 2) подготовка учебно-методических материалов для проведения занятий и внеклассной работы с использованием арабографических текстов;
- 3) распространение и популяризация знаний по традиционной и национальной культуре;
- 4) сбор и архивация рукописей произведений тюркской письменности и документов, относящихся к различным стилям литературного языка;
- 5) разработка проектов, связанных с креативной деятельностью в рамках кружков детского и юношеского творчества;
- 6) научить применять полученные знания для решения задач профессиональной деятельности.

2. Место дисциплины в структуре основной образовательной программы высшего профессионального образования

Данная учебная дисциплина включена в раздел "Б1.В.ДВ.7 Дисциплины (модули)" основной образовательной программы 44.03.01 Педагогическое образование и относится к дисциплинам по выбору. Осваивается на 2 курсе, 4 семестр.

Федеральный государственный образовательный стандарт по направлению подготовки "Филология" (бакалавриат) предусматривает изучение дисциплины Б2.Б.7.2 "Старотатарский язык" в составе общепрофессионального цикла, его базовой части, модуля 1. "Отечественная филология (татарский язык и литература)", модуля 4. "Прикладная филология (татарский язык и литература, английский язык)".

Курс "Старотатарский язык" предполагает изучение особенностей функционирования арабского алфавита на различных этапах формирования татарского литературного языка. На этом литературном языке созданы многие произведения художественной литературы, произведения религиозно-дидактического характера, научные труды, официальные документы и др. Преподаваемая в университете дисциплина "Старотатарского языка" в своей основе - практический курс, которая направлена на знакомство с текстами старотатарской письменности XIV-XIX вв., но в то же время, учитывая преемственность старотатарского литературного языка, предполагает и изучение отдельных текстов тюркской письменности XI-XIV вв. Практическое усвоение знаний, преподаваемых в рамках данного курса, необходимо для усвоения материала курса "История старотатарского литературного языка", "Палеография и каллиграфия арабского письма", которые предполагают изучение особенностей формирования татарского литературного языка и функционирования арабского алфавита. В то же время, овладение навыками чтения арабографических текстов значительно облегчит изучение арабского и персидского языков.

3. Компетенции обучающегося, формируемые в результате освоения дисциплины /модуля

В результате освоения дисциплины формируются следующие компетенции:

Шифр компетенции	Расшифровка приобретаемой компетенции
Ок-1	владение культурой мышления; способность к восприятию, анализу, обобщению информации, постановке цели и выбору путей ее достижения
Ок-8	осознание социальной значимости своей профессии, высокая мотивация к профессиональной деятельности; ПК-4: владение основными методами и приемами различных типов устной и письменной коммуникации на основном изучаемом языке
ПК-4 (профессиональные компетенции)	владение основными методами и приемами различных типов устной и письменной коммуникации на основном изучаемом языке;
ПК-5 (профессиональные компетенции)	способность применять полученные знания в области теории и истории основного изучаемого языка (языков) и литературы (литератур), теории коммуникации, филологического анализа и интерпретации текста в собственной научно-исследовательской деятельности.

В результате освоения дисциплины студент:

1. должен знать:

- орфографические нормы старотатарской письменности на основе арабского алфавита;
- основные этапы формирования татарского литературного языка и характерные им традиции письма;
- различные стили арабского каллиграфического письма;

2. должен уметь:

- читать и транскрибировать рукописные тексты;
- ориентироваться в письменных памятниках старотатарского языка ;
- применять полученные знания в научно-исследовательской и других видах деятельности;

3. должен владеть:

- навыками беглого чтения текстов старотатарской письменности, написанных на арабской графике;
- производить лингвистический анализ этих текстов;
- грамматическими и орфографическими нормами старотатарской письменности;

4. должен демонстрировать способность и готовность:

В результате освоения дисциплины студент должен демонстрировать знание:

- орфографических норм старотатарской письменности на основе арабского алфавита;
- основных этапов формирования татарского литературного языка и характерные им традиции письма;
- различных стилей арабского каллиграфического письма;

демонстрировать умение

- читать и транскрибировать рукописные тексты;

- ориентироваться в письменных памятниках старотатарского языка;
- применять полученные знания в научно-исследовательской и других видах деятельности;

готовность к

- беглому чтению текстов старотатарской письменности, написанных на арабской графике;
- производству лингвистического анализа этих текстов.

4. Структура и содержание дисциплины/ модуля

Общая трудоемкость дисциплины составляет зачетных(ые) единиц(ы) 108 часа(ов).

Форма промежуточного контроля дисциплины: экзамен в 4 семестре.

Суммарно по дисциплине можно получить 100 баллов, из них текущая работа оценивается в 50 баллов, итоговая форма контроля - в 50 баллов. Минимальное количество для допуска к зачету 28 баллов.

86 баллов и более - "отлично" (отл.);

71-85 баллов - "хорошо" (хор.);

55-70 баллов - "удовлетворительно" (удов.);

54 балла и менее - "неудовлетворительно" (неуд.).

4.1 Структура и содержание аудиторной работы по дисциплине/ модулю

Тематический план дисциплины/модуля

N	Раздел Дисциплины/ Модуля	Семестр	Неделя семестра	Виды и часы аудиторной работы, их трудоемкость (в часах)			Текущие формы контроля
				Лекции	Практические занятия	Лабораторные работы	
1.	Тема 1. Иске татар теле турында төшенчә. Тарихи-ижтимагый шартларга бәйлә рәвештә аның формалашу тарихы.	4	1	2	2	0	Устный опрос
2.	Тема 2. Гарәп язуы. Гарәп язуы кулланыла торган илләр. Гарәп әлифбасы турында гомуми мәгълүмат.	4	2	0	2	0	Устный опрос
3.	Тема 3. Укырга, язарга өйрәтү Гарәп әлифбасында сузык авазларны белдерә торган хәрефләр.	4	1-2	0	4	0	Устный опрос Письменное домашнее задание
4.	Тема 4. Гарәп әлифбасында тартык авазларны белдерә торган хәрефләр.	4	3-4	0	6	0	Письменное домашнее задание
	Тема . Итоговая форма контроля	4		0	0	0	Экзамен

N	Раздел Дисциплины	Се- местр	Неде- ля семе- стра	Виды самостоятельной работы студентов	Трудо- емкость (в часах)	Формы контроля самосто- ятельной работы
2.	Тема 2. Гарәп язуы. Гарәп язуы кулланыла торган илләр. Гарәп әлифбасы турында гомуми мәгълүмат.	4	2	подготовка к тестированию	10	тести- рова- ние
				подготовка к устному опросу	10	устный опрос
3.	Тема 3. Укырга, язарга өйрәтү Гарәп әлифбасында сузык авазларны белдерә торган хәрефләр.	4	1-2	подготовка домашнего задания	10	домаш- нее задание
				подготовка к устному опросу	10	устный опрос
4.	Тема 4. Гарәп әлифбасында тартык авазларны белдерә торган хәрефләр.	4	3-4	подготовка домашнего задания	23	домаш- нее задание
	Итого				83	

5. Образовательные технологии, включая интерактивные формы обучения

Вузовское освоение курса "Старотатарский язык" предполагает использование как традиционных, так и инновационных образовательных технологий, а также настоятельно требует рационального их сочетания.

Традиционные образовательные технологии подразумевают использование в учебном процессе таких методов работ, как лекция, практическое занятия, семинар и др.

6. Оценочные средства для текущего контроля успеваемости, промежуточной аттестации по итогам освоения дисциплины и учебно-методическое обеспечение самостоятельной работы студентов

Тема 1. Иске татар теле турында төшенчә. Тарихи-иҗтимагый шартларга бәйле рәвештә аның формалашу тарихы.

устный опрос , примерные вопросы:

Иске татар теле кулланылышының хронологик чикләрен атагыз. Иске татар теле формалашуга нинди тарихи-иҗтимагый шартлар тәэсир иткән. Иске татар теленең төп билгеләрен атагыз.

Тема 2. Гарәп язуы. Гарәп язуы кулланыла торган илләр. Гарәп әлифбасы турында гомуми мәгълүмат.

тестирование , примерные вопросы:

1. Гарәп язуында тартык авазны икеләтеп әйтүне таләп итә торган билге ... дип атала. 2. Гарәп язуында тартыкның йомыклығын белдерә торган билге ... дип атала. 3. Өзек хәрефләрне әлифба бәртибендә урнаштырыгыз: □ □ □ □ □ □ □ □

устный опрос , примерные вопросы:

Гарәп язуы нинди илләрдә кулланыла? Төрки халыкларда гарәп язуы кайчан кулланыла башлаган? Гарәп әлифбасында ничә хәреф бар?

Тема 3. Укырга, язарга өйрәтү Гарәп әлифбасында сузык авазларны белдерә торган хәрефләр.

домашнее задание , примерные вопросы:

1. Түбәндәге хәрефләрнең дүрт язылышын да язарга: □(алиф) □ (way) □ (нүн) □(син) □ (жим) □ (за) □(би) □(мим) □ (зэль) □ (ләм) □(каф) □ (тый) □(гәйн) □ (һай расмия) □ (же) 2. Түбәндәге сүзләрне гарәп графикасында языгыз. намус алсу Халык журнал юрган Падишаһ гадел тәрәзә көзгә миләш кайгы читен ятим яз шифаханә 3. Саннарны гарәпчә языгыз: 2950 103 573 711 1982 2856 691 839 304 351

устный опрос , примерные вопросы:

1. Гарәп әлифбаында узык авазларны белдерү өчен нинди хәрефләр кулланыла? 2. Сузык авазларны белдерә торган хәрефләрне дүрт позициядә дә язып күрсәтегез. 3. Әлиф хәрефе нинди авазлар яауда катнаша?

Тема 4. Гарәп әлифбасында тартык авазларны белдерә торган хәрефләр.

домашнее задание , примерные вопросы:

Бирем: Жөмләләрне гарәп шрифты белән яңа имляда языгыз. Нәүрүз. Бу сүзнең мәгънәсе фарсыча ?яңа көн? дигәнне аңлата. Урта Азиядә, Әфганстанда һәм кайбер башка илләрдә бик борынгыдан килгән Яңа елны каршылау бәйрәме ул. Нәүрүз көн белән төн тигезләшкән чорга 21-22 мартка туры иккән. Әлеге төбәкләрдә язны каршылап, язгы чөчү эшләре алдыннан үткөрелә торган халык бәйрәме ул. Безнең ата-бабаларыбыз, төрки халык буларак, әлбәттә, Нәүрүзне белгәннәрдер. һәрхәлдә, Яңа елны март аенда башлап жиберүнең татарлар яшәгән Урта Идел буенда булганлыгы мәгълүм. Ләкин ул вакытта халыкның аны ничек бәйрәм иткәне, аянычка каршы, безгә билгесез әле. Дөрес, 19 гасырга караган мәгълүматлар берәз бар.

Итоговая форма контроля

экзамен (в 4 семестре)

Примерные вопросы к экзамену:

Контроль эш ♦1. Алфавитны, сүзләр язылышын кабатлау

(Повторение арабского алфавита, правописание)

I. Түбәндәге хәрефләрнең дүрт язылышын да язарга (написать нижеследующие буквы в четырех позициях):

(нүн) □ .11 (way) □ .6 (алиф)□ .1

(за) □ .12 (жим) □ .7 (син)□ .2

(зэль) □ .13 (мим)□ .8 (би)□ .3

(тый) □ .14 (каф)□ .9 (ләм) □ .4

(же) □ .15 (расмия һай) □ .10 (гәйн)□ .5

II. Түбәндәге сүзләрне гарәп графикасында языгыз (данные слова напишите на арабской графике).

1. намус 6. алсу 11. халык
2. журнал 7. юрган 12. падишаһ
3. гадел 8. төрәзә 13. көзге
4. миләш 9. кайгы 14. читен
5. ятим 10. яз 15. шифаханә

III. Саннарны гарәпчә языгыз (напишите следующие числа арабскими цифрами):

1. 2950 6. 103
2. 573 7. 711
3. 1982 8. 9.856
4. 691 9. 839
5. 304 10. 3.351

Контроль эш ♦ 2. Алфавитны, сүзләр язылышын кабатлау.

(Повторение арабского алфавита, написание.)

I. Түбәндәге хәрәфләрнең дүрт язылышын язарга (напишите данные буквы в четырех позициях).

- (гәйн) □ .11 (тый) □ .6 (алиф) □ .1
(нун) □ .12 (си) □ .7 (чин) □ .2
(каф) □ .13 (пи) □ .8 (хы) □ .3
(кәф) □ .14 (син) □ .9 (зәл) □ .4
(wau) □ .15 (фи) □ .10 (ра) □ .5

II. Түбәндәге сүзләрне хәрәкәләр файдаланып языгыз. Бөтен өзек хәрәфләрне языгыз. (Напишите данные слова, используя харака. Короткие гласные звуки передайте буквами).

1. кадак 6. яхшы 11. университет
2. сабыр 7. республика 12. гаилә
3. мамык 8. гүзәл 13. давил
4. жиһан 9. фән 14. жәмгыять
5. жираф 10. нарат 15. иһам

III. Саннарны гарәпчә язгыз (напишите следующие числа арабскими цифрами).

1. 2950 6. 184
2. 573 7. 107
3. 638 8. 879
4. 21 9. 1204
5. 743 10. 901

Контроль эш ♦ 3. Яңа имля язу кагыйдәләрен кабатлау

(Повторение основ правописания реформированного алфавита)

Яңа имляда гарәп шрифты белән жөмлөләр языгыз

(Напишите текст буквами реформированного арабского алфавита)

I вариант.

Нәүрүз. Бу сүзнең мәгънәсе фарсыча "яңа көн" дигәнне аңлата. Урта Азиядә, Әфганстанда һәм кайбер башка илләрдә бик борынгыдан килгән Яңа елны каршылау бәйрәме ул. Нәүрүз көн белән төн тигезләшкән чорга 21-22 мартка туры иккән. Әлегә төбәкләрдә язны каршылап, язгы чөчү эшләре алдыннан үткәрелә торган халык бәйрәме ул.

Безнең ата-бабаларыбыз, төрки халык буларак, әлбәттә, Нәүрүзгә белгәннәрдер. һәрхәлдә, Яңа елны март аенда башлап жиберүнең татарлар яшәгән Урта Идел буенда булганлыгы мәгълүм. Ләкин ул вакытта халыкның аны ничек бәйрәм иткәне, аянычка каршы, безгә билгесез эле. Дөрес, 19 гасырга караган мәгълүматлар берәз бар.

II вариант.

Сабантуй - элек-электән халкыбызның һәрчак яратып, зур күтәрәнкелек белән үткәрә торган олы бәйрәме ул. Күрәп үткәнәбезчә, халык йолаларын өйрәнүче этнографлар да аның белән күптән кызыксынганнар, ләкин аларның төп игътибары нигездә мөйдән өчен бүләк жыю тәртибенә һәм мөйданның үзенә, аннары жиңүчеләргә бүләкләү мизгеленә юнәлтелгән. Язгы йолалар исә сабантуй белән бәйләнештә каралмаганнар, аның белән берлектә өйрәнелмәгәннәр. Хәлбуки, соңгы вакыттагы тикшеренүләр сабантуйның иртә яздан башлап үткәрелә торган тулы бер йолалар, күңел ачулар, ярыш-бәйгеләр тизмәсә икәнлеген исбат итәләр. Алар язын кар эреп жир ачыла башлаган көннәрдән алып язгы чөчүгә кадәр үткәрелгән. Моннан тыш, бу бәйрәмнең башка үзенчәлекләре дә бар.

Контроль эш ♦ 4. Яңа имля буенча язуча кагыйдәләрен кабатлау
(Повторение основ правописания реформированного алфавита)

Яңа имля кагыйдәләре буенча жөмлеләр язгыч. Напишите текст буквами реформированного арабского алфавита.

I вариант.

Мәржани мәчете Казанның К. Насыри урамында урнашкан. Аның башка атамалары: "Беренче жәмигъ", "Юныс" мәчете. 1552 елдан соң төзелгән тәүге таш мәчетләргә берсе. Әби патшаның шәхси рәхсәте белән 1766-1770 елларда мәхәллә кешеләре акчасына салына. Проект авторы архитектор В.И. Кафтырев булырга мөмкин. 1861 елда коммерция советнигы Ибраһим Гобәйдулла улы Юнысов (1806-1886) тырышлыгы белән мәчет тирәли агач койма урынына кирпич койма ясала, бинаның төньяк ягында баскычлы янкорма төзелә, бина үзәккә азрак (чама белән бер тәрәзә озынлыгында) фасады буенча "үсә". 1863 елда шул ук сөздәгәр мәчетнең михраб урынын киңәйтә, зурайтта, шунда тәрәзә дә ясата. 1885 елда икенче гильдияле Казан сөздәгәре Зәйнулла Госманов мәчет манарасын яңадан үзгәртеп төзеп куя. 1887 елда сөздәгәрләр Вәлиулла Гыйззәтуллин (1837-1916) һәм Мифтахетдин Вәлишин (1811-1904) акчасына мәчет манарасының түгәрәк балконы чөлтәрләп эшләнгән тимер парапет (култыкса сыман жайланма) белән өйләндереләп куела.

II вариант.

"Нурулла" мәчете Казанның Киров урамында урнашкан. Башка атамалары "Печән базары мәчете", "Юныс мәчете", "Жиденче жәмигъ мәчете", 1845-1849 елларда архитектор А.К. Ломан проекты буенча коммерция советниклары бертуган Ибраһим (1806-1886) һәм Исхак (1810-1884) Юнысовларның аталары, беренче гильдияле сөздәгәре Гобәйдулла Мөхәммәтрәхим улы Юнысов (1776-1849) уларына васыять итеп калдырган акчаларына төзелгән.

1809-1908 елларда биредә танылган жәмәгать һәм сәясәт эшлеклесе, "Азат" газетасын нәшер итүче Габдулла Габделкарим улы Апанәев (1861-1919) имам-хатыйб вазифасын башкарган. 1929 елның 16 ноябрәндә Татарстан республикасының Үзәк башкарма комитеты карары белән мәчет ябыла, манарасы жимерелә, 1990 елда мәхәллә кешеләренә яңадан кайтарыла һәм хәзергә атамасын ала. 1990-1995 елларда мәчет архитектор Р.В. Билялов проекты буенча реставрацияләнгән.

Вопросы к зачетам прилагаются в виде Приложения ♦1 (с.9)

7.1. Основная литература:

Арабский язык : учебное пособие : [для студентов, обучающихся на экономических специальностях, и преподавателей высших технических учебных заведений] / И.Д. Муталапов ; Федер. агентство по образованию Гос. образоват. учреждение высш. проф. образования "Каз. гос. технол. ун-т" .? Казань : КГТУ, 2010 .? 116, [1] с

Никуличева, Д. Б. Как найти свой путь к иностранным языкам. Лингвистические и психологические стратегии полиглотов [Электронный ресурс] : учеб.-метод. пособие / Д. Б. Никуличева. - М. : Флинта : Наука, 2009. - 304 с.<http://znanium.com/bookread.php?book=406424>
История русского языка: Курс лекций / В.П. Даниленко. - М.: Флинта: Наука, 2009. - 320 с.
<http://znanium.com/bookread.php?book=320757>

7.2. Дополнительная литература:

Арабский язык : учебное пособие : [для студентов, обучающихся на экономических специальностях, и преподавателей высших технических учебных заведений] / И.Д. Муталатов ; Федер. агентство по образованию Гос. образоват. учреждение высш. проф. образования "Каз. гос. технол. ун-т" .? Казань : КГТУ, 2010 .? 116, [1] с.

7.3. Интернет-ресурсы:

Сайт Алтайское языкознание - <http://altaica.ru/g-turks.htm>
Сайт Тюрки. Тюркология. Этнология. - <http://turkportal.ru/>
Сайт Тюркологические публикации - <http://turkology.tk/>
Сайт Тюркология - turcologica.org?zurnal-rossijskaa-turkologia
Сайт Центра социально-гуманитарных технологий - <http://gumanitarium.ru/>

8. Материально-техническое обеспечение дисциплины(модуля)

Освоение дисциплины "Старотатарский язык" предполагает использование следующего материально-технического обеспечения:

1. Мультимедийный компьютер (технические требования: графическая операционная система, привод для чтения-записи компакт-дисков, аудио- и видео входы/выходы, возможности выхода в Интернет; оснащение акустическими колонками, микрофоном и наушниками; с пакетом прикладных программ (текстовых, графических, презентационных)).
2. Мультимедиапроектор.
3. Средства телекоммуникации (электронная почта, выход в Интернет).
4. Сканер.
5. Принтер лазерный.
6. Копировальный аппарат.
7. Ноутбук
8. Видеомагнитофон и комплект портативных цифровых магнитофонов.
9. Телевизор (диагональ не менее 72 см.).
10. Экран на штативе.

Программа составлена в соответствии с требованиями ФГОС ВПО и учебным планом по направлению 44.03.01 "Педагогическое образование" и профилю подготовки Родной (татарский) язык и литература .

Автор(ы):

Кадирова Э.Х. _____

"__" _____ 201__ г.

Рецензент(ы):

Кузьмина Х.Х. _____

"__" _____ 201__ г.